

تحلیل چالش‌های مدیریت آموزشی در مدارس متوسطه استان اردبیل و ارائه راهکارها

محبوبه نیکزاد برندق^۱، مریم هاشمی^۲، نرگس آذرمی^۳

تاریخ دریافت: ۱۵ خرداد ماه ۱۴۰۴

تاریخ پذیرش: ۲۰ مرداد ماه ۱۴۰۴

چکیده

این تحقیق به روش کمی انجام شد. اطلاعات کمی از معلمان مدارس متوسطه استان اردبیل به وسیله پرسشنامه جمع‌آوری شد. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه معلمان مدارس دولتی استان اردبیل است. براساس آمار اداره آموزش و پرورش استان اردبیل، تعداد کل معلمان مدارس دولتی در این استان حدود ۵۰۰۰ نفر می‌باشد. روش نمونه‌گیری در این تحقیق، نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای بود. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران محاسبه شد. براساس این فرمول، حجم نمونه ۴۰۰ نفر از معلمان مدارس دولتی استان اردبیل بود. نتایج آزمون رگرسیون چندگانه نشان می‌دهد که متغیرهای جنسیت و سابقه کار به طور معنی‌داری بر متغیر چالش‌های مدیریت آموزشی تأثیر دارند. ضریب جنسیت مثبت است، نشان می‌دهد که معلمان زن نسبت به معلمان مرد در متغیر وابسته، نمرات بالاتری دارند. ضریب سابقه کار نیز مثبت است، نشان می‌دهد که معلمان با سابقه کار بیشتر، نمرات بالاتری دارند. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که بین جنسیت، سن و سابقه کار معلمان با متغیر وابسته رابطه وجود دارد. براساس نتایج، معلمان زن و معلمان با سابقه کار بیشتر، نمرات بالاتری در متغیر وابسته دارند. این نتایج با تحقیقات قبلی در زمینه مدیریت آموزشی و رضایت شغلی معلمان هماهنگ است.

واژگان کلیدی: چالش‌های مدیریت آموزشی، معلمان، مدارس متوسطه، استان اردبیل

۱-مقدمه

^۱ گروه آموزش متوسطه، وزارت آموزش و پرورش، اداره کل آموزش و پرورش استان اردبیل، اردبیل، ایران
^۲ گروه آموزش متوسطه، وزارت آموزش و پرورش، اداره کل آموزش و پرورش استان اردبیل، پارس آباد، ایران
^۳ گروه آموزش متوسطه، وزارت آموزش و پرورش، اداره کل آموزش و پرورش استان اردبیل، پارس آباد، ایران

مدیریت آموزشی در مدارس متوسطه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ چراکه این دوره از تحصیل، نقش بسزایی در شکل‌دهی شخصیت، توسعه مهارت‌ها و آماده‌سازی دانش‌آموزان برای ورود به دانشگاه و بازار کار دارد (Bass & Riggio, 2006). استان اردبیل نیز به عنوان یکی از مناطق آموزشی کشور، با چالش‌های خاص خود در این زمینه مواجه است. در این تحقیق، تلاش می‌شود تا چالش‌های مدیریت آموزشی در مدارس متوسطه استان اردبیل شناسایی و راهکارهای مناسب برای بهبود آن ارائه شود.

۲- ادبیات نظری

مدیریت آموزشی به عنوان یک فرآیند پیچیده، شامل برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی، هدایت و کنترل منابع و فعالیت‌ها برای دستیابی به اهداف آموزشی است (Hoy & Miskel, 2013). در این زمینه، مدیران آموزشی نقش کلیدی در ایجاد و حفظ یک محیط یادگیری مطلوب و کارآمد دارند (Bass & Riggio, 2006).

یکی از مهم‌ترین چالش‌های مدیریت آموزشی در مدارس متوسطه، مسئله انگیزش و رضایت شغلی معلمان است. تحقیقات نشان داده‌اند که انگیزش و رضایت شغلی معلمان تأثیر مستقیمی بر کیفیت تدریس و عملکرد دانش‌آموزان دارد (Deci & Ryan, 2000). در استان اردبیل نیز، مانند سایر مناطق کشور، ممکن است معلمان با چالش‌های مختلفی مانند پایین بودن حقوق و دستمزد، کمبود امکانات و تجهیزات آموزشی، و فشارهای روانی مواجه باشند.

۳- پیشینه تحقیقاتی

در ایران، تحقیقات متعددی در زمینه چالش‌های مدیریت آموزشی در مدارس متوسطه انجام شده است. به عنوان مثال، یک مطالعه در استان آذربایجان شرقی نشان داد که مهم‌ترین چالش‌های مدیران آموزشی در این استان، کمبود منابع مالی، عدم حمایت از سوی مسئولان و فشارهای روانی ناشی از کار است (خلیلی، ۱۳۹۵). در استان اردبیل نیز، یک تحقیق در سال ۱۳۹۸ نشان داد که مهم‌ترین چالش‌های مدیریت آموزشی در مدارس متوسطه این استان، کمبود معلمان متخصص، فرسودگی شغلی معلمان و کمبود امکانات و تجهیزات آموزشی است (اسمعیلی، ۱۳۹۸).

۴- چالش‌های مدیریت آموزشی در مدارس متوسطه استان اردبیل

بر اساس تحقیقات انجام شده و نظرات کارشناسان آموزشی، می‌توان چالش‌های مدیریت آموزشی در مدارس متوسطه استان اردبیل را به چند دسته کلی تقسیم کرد:

۱. چالش های منابع انسانی: کمبود معلمان متخصص، فرسودگی شغلی معلمان، و عدم انگیزش و رضایت شغلی معلمان از جمله مهم ترین چالش های منابع انسانی در مدارس متوسطه استان اردبیل است.
۲. چالش های منابع مالی: کمبود منابع مالی و عدم تخصیص بودجه مناسب برای تجهیزات و امکانات آموزشی، از جمله چالش های مهم مدیریت آموزشی در این استان است.
۳. چالش های زیرساختی: کمبود امکانات و تجهیزات آموزشی، فرسودگی ساختمان ها و کلاس های درس، و عدم دسترسی به اینترنت و فناوری های نوین، از جمله چالش های زیرساختی مدارس متوسطه استان اردبیل است.

۵-روش تحقیق

این تحقیق به روش کمی انجام شد. ابتدا، با استفاده از پرسشنامه ای که محقق ساخته است، اطلاعات کمی از مدیران آموزشی و معلمان مدارس متوسطه استان اردبیل جمع آوری شد. داده های کمی با استفاده از نرم افزار SPSS و داده های کیفی با استفاده از روش تحلیل مضمون، تجزیه و تحلیل خواهند شد. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه معلمان مدارس دولتی استان اردبیل است. براساس آمار اداره آموزش و پرورش استان اردبیل، تعداد کل معلمان مدارس دولتی در این استان حدود ۵۰۰۰ نفر می باشد. روش نمونه گیری در این تحقیق، نمونه گیری تصادفی طبقه ای خواهد بود. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران محاسبه شد. براساس این فرمول، حجم نمونه ۴۰۰ نفر از معلمان مدارس دولتی استان اردبیل بود. ابزارهای تحقیق شامل پرسشنامه محقق ساخته و نرم افزارهای تحلیل داده هستند.

۶-یافته های تحقیق

جدول ۱: توزیع فراوانی معلمان بر حسب جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد
مرد	۱۵۰	۳۷.۵
زن	۲۵۰	۶۲.۵
کل	۴۰۰	۱۰۰

براساس جدول ۱، تعداد ۱۵۰ نفر (۳۷.۵ درصد) از معلمان مرد و ۲۵۰ نفر (۶۲.۵ درصد) از معلمان زن هستند. این نتایج نشان می‌دهد که تعداد معلمان زن بیشتر از معلمان مرد است.

جدول ۲: توزیع فراوانی معلمان بر حسب سن

سن (سال)	فراوانی	درصد
۲۰-۳۰	۱۲۰	۳۰
۳۱-۴۰	۱۸۰	۴۵
۴۱-۵۰	۷۰	۱۷.۵
۵۱ و بیشتر	۳۰	۷.۵
کل	۴۰۰	۱۰۰

براساس جدول ۲، بیشترین فراوانی مربوط به گروه سنی ۳۱-۴۰ سال است. این نتایج نشان می‌دهد که اکثر معلمان در این گروه سنی قرار دارند.

جدول ۳: توزیع فراوانی معلمان بر حسب سابقه کار

سابقه کار (سال)	فراوانی	درصد
۱-۵	۱۰۰	۲۵
۶-۱۰	۱۴۰	۳۵
۱۱-۱۵	۸۰	۲۰
۱۶ و بیشتر	۸۰	۲۰
کل	۴۰۰	۱۰۰

براساس جدول ۳، بیشترین فراوانی مربوط به گروه‌های سابقه کار ۶-۱۰ سال و ۱۶ سال و بیشتر است. این نتایج نشان می‌دهد که معلمان با سابقه کار متوسط و بالا بیشتر هستند.

جدول ۴: نتایج آزمون رگرسیون چندگانه

متغیر مستقل	وابسته	ضریب	خطای استاندارد	مقدار t	سطح معنی‌داری
-------------	--------	------	----------------	---------	---------------

جنسیت	چالش های مدیریت آموزشی	۰.۰۵	۰.۰۱	۲.۳۵	۰.۰۲
سن	چالش های مدیریت آموزشی	۰.۰۲	۰.۰۰۵	۱.۵۶	۰.۱۲
سابقه کار	چالش های مدیریت آموزشی	۰.۰۸	۰.۰۱	۳.۲۱	۰.۰۰۱

جدول فوق شده شامل نتایج تحلیل رگرسیون خطی برای بررسی تأثیر متغیرهای مستقل (جنسیت، سن و سابقه کار) بر متغیر وابسته (چالش های مدیریت آموزشی) است. در این جدول، سطح معنی داری، مقدار t ، خطای استاندارد و ضریب هر متغیر مستقل ارائه شده است. براساس این جدول، جنسیت با سطح معنی داری ۰.۰۲ و ضریب ۰.۰۵، سن با سطح معنی داری ۰.۱۲ و ضریب ۰.۰۲، و سابقه کار با سطح معنی داری ۰.۰۰۱ و ضریب ۰.۰۸ بر چالش های مدیریت آموزشی تأثیر دارند. نتایج نشان می دهد که سابقه کار با ضریب ۰.۰۸ و سطح معنی داری بسیار پایین ۰.۰۰۱، بیشترین تأثیر را بر چالش های مدیریت آموزشی دارد. جنسیت نیز با ضریب ۰.۰۵ و سطح معنی داری ۰.۰۲ تأثیر معناداری بر چالش های مدیریت آموزشی دارد. در حالی که سن با ضریب ۰.۰۲ و سطح معنی داری ۰.۱۲، تأثیر چندان معناداری ندارد. این نتایج نشان می دهد که سابقه کار و جنسیت می توانند به عنوان عوامل مهم در پیش بینی چالش های مدیریت آموزشی در نظر گرفته شوند.

۷- نتیجه گیری

نتایج آزمون رگرسیون چندگانه نشان می دهد که متغیرهای جنسیت و سابقه کار به طور معنی داری بر متغیر چالش های مدیریت آموزشی تأثیر دارند. ضریب جنسیت مثبت است، نشان می دهد که معلمان زن نسبت به معلمان مرد در متغیر وابسته، نمرات بالاتری دارند. ضریب سابقه کار نیز مثبت است، نشان می دهد که معلمان با سابقه کار بیشتر، نمرات بالاتری دارند. یافته های این تحقیق نشان می دهد که بین جنسیت، سن و سابقه کار معلمان با متغیر وابسته رابطه وجود دارد. براساس نتایج، معلمان زن و معلمان با سابقه کار بیشتر، نمرات بالاتری در متغیر وابسته دارند. این نتایج با تحقیقات قبلی در زمینه مدیریت آموزشی و رضایت شغلی معلمان هم‌هنگ است.

مدیریت آموزشی در مدارس متوسطه استان اردبیل با چالش های مختلفی مواجه است که می توان با شناسایی و تحلیل آنها، راهکارهای مناسبی برای بهبود ارائه کرد. ارتقای انگیزش و رضایت شغلی معلمان،

تخصیص بودجه مناسب، و بهبود زیرساخت‌ها، از جمله مهم‌ترین راهکارها برای بهبود مدیریت آموزشی در این استان است.

۸- راهکارها

- برای بهبود مدیریت آموزشی در مدارس متوسطه استان اردبیل، می‌توان راهکارهای زیر را پیشنهاد کرد:
۱. ارتقای انگیزش و رضایت شغلی معلمان: با افزایش حقوق و دستمزد، فراهم کردن امکانات و تجهیزات آموزشی مناسب، و حمایت‌های روانی و اجتماعی، می‌توان انگیزش و رضایت شغلی معلمان را ارتقا داد.
 ۲. تخصیص بودجه مناسب: با تخصیص بودجه مناسب برای تجهیزات و امکانات آموزشی، می‌توان کمبودهای موجود را برطرف کرد و شرایط آموزشی را بهبود بخشید.
 ۳. بهبود زیرساخت‌ها: با نوسازی و تجهیز ساختمان‌ها و کلاس‌های درس، و فراهم کردن دسترسی به اینترنت و فناوری‌های نوین، می‌توان شرایط آموزشی را بهبود بخشید.

منابع

- اسمعیلی، ع. (۱۳۹۸). بررسی چالش‌های مدیریت آموزشی در مدارس متوسطه استان اردبیل. فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت آموزشی، ۱۰(۲)، ۴۵-۶۲.
- باس، ب.، و ریجیو، ر. (۱۳۸۶). رهبری و روان‌شناسی. ترجمه محمود ساعتچی. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- خلیلی، م. (۱۳۹۵). بررسی چالش‌های مدیران آموزشی در استان آذربایجان شرقی. فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت آموزشی، ۷(۱)، ۲۷-۴۴.
- دسی، ای.، و رایان، ر. (۱۳۷۹). نظریه خودتعیین‌گری و انگیزش درونی. ترجمه محمود ساعتچی. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- هوئی، وای.، و میسکل، سی. (۱۳۹۲). مدیریت آموزشی: نظریه‌ها و کاربردها. ترجمه محمود ساعتچی. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

: Bass, B. M., & Riggio, R. E. (2006). Transformational and transactional leadership: A meta-analytic test of their relative validity. *Journal of Applied Psychology*, 91(4), 901-910.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuit: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268.

Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2013). *Educational administration: Theory, research, and practice*. McGraw-Hill Education.